

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра соціології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор науково-педагогічної роботи

« 28 » _____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТІЛО ТА СЕКСУАЛЬНІСТЬ У СВІТІ, ЩО ЗМІНЮЄТЬСЯ»

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень

Галузь знань _____

Спеціальність _____

Освітня програма _____

Вид дисципліни міжфакультетська за вибором

Факультет _____ усі факультети

2021 - 2022 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою соціологічного факультету

30 серпня 2021 року, протокол № 10

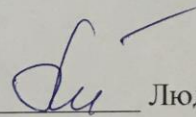
РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Зубарєв Олександр Сергійович - кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри соціології

Протокол від 24 червня 2021 року № 15

В.о. завідувачки кафедри соціології

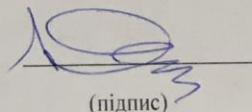
Людмила СОКУРЯНСЬКА

(підпис)

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол від 27 серпня 2021 року № 1

Голова науково-методичної комісії

Юлія СОРОКА

(підпис)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Тіло та сексуальність у світі, що змінюється» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є актуалізація у студентів рефлексії змін, що відбуваються в культурі тілесності сучасного суспільства, створення умов для засвоєння основних концепцій соціології та суміжних дисциплін, які дозволяють орієнтуватися в мінливому світі, в якому тіло та сексуальність все більше піддаються впливу культури та соціальних інституцій.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

- 1) висвітлити основні підходи до тілесності та сексуальності в сучасному гуманітарному знанні;
- 2) розкрити основні віхи історії сексуальності;
- 3) розкрити процеси конструювання тілесності в сучасному суспільстві;
- 4) експлікувати взаємовплив культури та сексуальності;
- 5) розкрити (пост)сучасні концепції смерті та сексуальності.

1.3. Кількість кредитів – 3 кредити.

1.4. Загальна кількість годин – 90 годин.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова / За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й, 3-й	2-й, 3-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
32 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	
	год.
Лабораторні заняття	
	год.
Самостійна робота	
58 год.	82 год.
у тому числі індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК06. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

Програмні результати навчання:

РН03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.

Також згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати:

- основні концептуальні підходи до осмислення статі;
- основні віхи історії сексуальності;
- основні тенденції, що стосуються зміни ролі тіла в сучасному суспільстві;
- пост(сучасні)концепції смерті та сексуальності тощо.

вміти:

- орієнтуватися в змінах культури тілесності сучасного суспільства за допомогою вивчених концепцій.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Осмислюючи тіло та сексуальність

Тема 1. Три основні підходи до інтерпретації статі (С. Ушакін): біологічний, структурний та символічний редукціонізми.

Біологічний редукціонізм (З. Фрейд). Робота «Три нариси з теорії сексуальності». Концепції бісексуальності, едипова комплексу, комплексу кастрації. Психоаналіз становлення жінкою та чоловіком. Структурний редукціонізм (Т. Парсонс, С. де Бовуар). Сім'ї, соціальна структура, соціалізація та статеві ролі. Символи статусу. Статева та політична диференціація. Символічний редукціонізм (М. Фуко). Робота «Історія сексуальності». Істеризація тіла жінки, сексуалізація дітей, соціалізація дітонародження, психіатризація збочених задовольень. Стать, статева ідентичність, статеві практики у світлі наведених теорій (С. Ушакін).

Тема 2. Основні віхи історія сексуальності: від первісного суспільства до сучасності.

Значення статі в первісному суспільстві (З. Фрейд). Культура як друга природа. Сексуальність та стать в Стародавній Греції. Тлумачення Еросу в Сократа та Платона. Міф про андрогінів. Дееротизація людського життя в Середні віки. Реабілітація сексуальності в епоху Відродження. Ж.-Ж. Руссо та боротьба проти суспільного пригноблення в Новий час. Філософія маркіза де Сада як прояв садомазохізму як соціального феномену. Осмислення сексуальності в другій половині XIX століття (Ж. Шарко, Й. Бреєр, Р. фон Крафт-Ебінг). Поява сексології та психоаналізу З. Фрейда. Психоаналіз про сексуальність та культуру. Ідея сексуальної революції. Трансформація інтимності в сучасному суспільстві (Е. Гіденс).

Тема 3. Генітальна конституція модерна (Л. Іонін): фізіологія зумовлює соціальність?

Гендер та стать. Сім тезисів щодо сексуальності. Сексуальне як природне в людині. Сексуальність як позаморальне. Сексуальність як позаестетичне. Всі інститути суспільства – інструменти захисту від природи. Там, де робиться спроба досягти більшої свободи в сексуальній сфері, рано чи пізно з'являється садомазохізм. Безпечного сексу не існує. Сексуальність неможливо зрозуміти, як неможливо зрозуміти природу. Основні тези щодо генітальної конституції модерна та їхня критика.

Тема 4. «Використання задовольень» у Стародавній Греції (М. Фуко): що є історичного в сексуальності?

Поява термін «сексуальність». Археологія та генеалогія сексуальності. Сексуальна поведінка як предмет морального стурбування. Проблематизації сексуальності як предмет філософського дослідження. Форми

проблематизації: вираження страху, модель поведінки, образ дискваліфікованих стосунків, приклад стриманості. Мораль та практики себе. Поняття моралі. Способи конституювання себе в якості морального суб'єкта: детермінація етичної субстанції, спосіб підкорення себе, етична робота, телеологія морального суб'єкта. Використання задоволень.

Тема 5. Обмеження сексуальної свободи: цивілізація проти сексуальності (З. Фрейд, Т. Адорно, В. Райх, Г. Маркузе).

«Невдоволення культурою» (З. Фрейд). Сексуальна економіка як окрема дисципліна, її основні положення (В. Райх). Молодь та сексуальне виховання. Переосмислюючи З. Фрейда: чи є едипів комплекс універсальним для всіх культур? Б. Малиновський «Сексуальне життя дикунів». Соціальні витіснення сексуальності. Витіснення сексуального як соціально-економічний процес. Ерос та цивілізація (Г. Маркузе).

Тема 6. Сексуальність та фашистський ірраціоналізм (В. Райх).

Структура характеру сучасної людини за В. Райхом. Характер сучасної людини ув'язнений в панцир. Фашизм як масовий душевний розлад. Маніпуляція дитячими емоційними реакціями людини. Покладання відповідальності на іншого замість свободи. Фашизм, ірраціоналізм та тоталітарна мораль.

Тема 7. Витоки репресивної цивілізації за Г. Маркузе.

Філогенез та онтогенез репресованої особистості за Г. Маркузе. Конфлікт між потягом до життя та потягом до смерті. Принцип нірвани. «Воно», «Я» та «Над-Я» в концепції З. Фрейда. Стосовно «Воно» процеси в «Я» є другорядними процесами. Принцип задоволення та принцип реальності. Додаткова репресія. Принцип виробництва. Репресивна організація сексуальності. Відчуження праці та часу. Індустрія розваг як нова форма відчуження людини від самої себе.

Розділ 2. Тіло, гендер та сексуальність у сучасному суспільстві.

Тема 8. Трансформації маскулітності (О. Омельченко).

Традиційне розуміння маскулітності: агресивність, незалежність, активність. Чоловіче тіло значно пізніше потрапляє в поле зору соціологів. Атлас чоловічої тілесності. Тіло цеху. «Битва за штани»: особливості конструювання чоловічої тілесності (І. Кон). Чоловіче тіло та влада. Тіло, що домінує. Чоловіче тіло-раціо. Класичні та гротескні чоловічі тіла. Простір чоловічого домінування. Дисципліноване тіло. Дзеркальне тіло. Комунікативне тіло. Емо-хлопчик, юберсексуал, метросексуал

Тема 9. «Дівочі бійки» як вторгнення до простору «чоловічого насилля» (Н. Нартова).

Сучасне суспільство – суспільство візуальне. Розведення понять «чоловік» та «насильство». Досвід дівочої бійки. Соціокультурний контекст дівочої бійки та визначення нормативності практики. Анормативність дівочої бійки. Форми легітимації застосування жінками фізичного насильства: змагання, спортивна боротьба, комерційно ефективна складова. Тілесний досвід дівчин в бійці: за матеріалами інтерв'ю. Риторика насилля.

Тема 10. Лесбійське тіло в лесбійському дискурсі: прийоми та наслідки інтеграції до соціального порядку (Н. Нартова).

Тіло як об'єкт спасіння (Ж. Бодріяр). Конвертація «проекту самості» в «проект тіла». Влада та тіло. Дисципліна та нормалізація як засоби реалізації влади. К. Девіс: актуалізація розрізнення, влада, перевизначення. Жінкилесбійки та потреба в перекодуванні дискурсу, що домінує. Виробництво лесбійського тіла. Тіло здоров'я. Лесбійське тіло та дітонародження. Тіло задоволення. Проблема обґрунтування жіночого суб'єкта через детермінацію репродуктивного.

Тема 11. Конструювання «тіла ембріону» та тіла «вагітної жінки»: основні агенти, стратегії, політики (О. Бреднікова).

Конструювання тіла та техніки влади (О. Фуко). Виробництво суб'єктності ембріону. Медицина, християнство, іслам, право. Конструювання ідентичності ембріону лікарями-узд. Конструювання суб'єктності ембріону в просторі сім'ї: персоналізація, індивідуалізація, приписування соціальної ідентичності. Дискурсивне виробництво тіла ембріону. Тілесність матері та її трансформації. Календарі вагітності як інструмент конструювання тілесності вагітної жінки медициною. Вагітне тіло в контексті психології. Порівняння медичного та психологічного дискурсів, у рамках яких найактивніше конструюється тіло вагітної жінки.

Тема 12. Дискусія навколо ляльки «Барбі»: аргументи «за» та «проти» (Ю. Гусева).

Іграшка як річ, що супроводжує дитинство, або спрощений предмет релігійного культу? Історія іграшки. Поява іграшки Барбі: що нового? Дискусії навколо Барбі. Барбі як символ гіпертрофованої жіночності Барбі як одна з причин «синдрома Барбі». Барбі як провідник ідеології споживання та споживацького стилю життя. Барбі як причина розвитку ранньої сексуальності у дітей. Барбі не готують дитину до ролі матері. Аргументи за та проти.

Розділ 3. (Пост)сучасності концепції тіла та сексуальності

Тема 13. Сучасний світ та зворотність смерті (Ж. Бодріяра).

Структурування та заперечення тіла системою знаків. Моделі тіла в медицині, релігії, робот та манекен. Смерть у Ж. Батая. Життя існує лише при вторгненні до неї смерті. Критика ідей З. Фрейда. Смерть як розкіш. Зворотність смерті у Ж. Бодріяра.

Тема 14. Відчуження «мови закоханого» в сучасному світі (Р. Барт).

Книга «Фрагменти мови закоханого» як спроба «очистити» мову закоханого від механіки боротьби та заволодіння. Типи закоханих суб'єктів. Образ. Уявлюване. Фігури. Розмірковуючи над вибраними фігурами з книги Р. Барта: про що ця книга? Контекст сучасного суспільства.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Осмислюючи тіло та сексуальність												
Тема 1. Три основні підходи до інтерпретації статі (С.Ушакін): біологічний, структурний та символічний редукціонізми.	9	4				5	6	2				4
Тема 2. Основні віхи історія сексуальності: від первісного суспільства до сучасності.	9	4				5	8	2				6
Тема 3. Генітальна конституція модерна (Л. Іонін): фізіологія зумовлює соціальність?	6	2				4	6					6
Тема 4. Використання задоволень у Стародавній Греції (М. Фуко): що є історичного в сексуальності?	6	2				4	6					6

Тема 5. Обмеження сексуальної свободи: цивілізація проти сексуальності (З. Фрейд, Т. Адорно, В. Райх, Г. Маркузе).	6	2				4	6					6
Тема 6. Сексуальність та фашистський ірраціоналізм (В. Райх).	6	2				4	6					6
Тема 7. Витоки репресивної цивілізації за Г. Маркузе.	6	2				4	6					6
Разом за розділом 1.	48	18				30	44	4				40
Розділ 2. Тіло, гендер та сексуальність у сучасному суспільстві												
Тема 8. Трансформації маскуліності (О. Омельченко).	6	2				4	8	2				6
Тема 9. «Дівочі бійки» як вторгнення до простору «чоловічого насилля» (Н. Нартова).	6	2				4	6					6
Тема 10. Лесбійське тіло в лесбійському дискурсі: прийоми та наслідки інтеграції до соціального порядку (Н. Нартова).	6	2				4	6					6
Тема 11. Конструювання «тіла ембріону» та тіла «вагітної жінки»: основні агенти, стратегії, політики (О. Бреднікова).	6	2				4	6					6
Тема 12. Дискусія навколо ляльки «Барбі»: аргументи «за» та «проти» (Ю. Гусева).	6	2				4	6					6
Разом за розділом 2.	30	10				20	32	2				30
Розділ 3. (Пост)сучасні дослідження тіла та сексуальності												
Тема 13. Сучасний світ та зворотність смерті (Ж. Бодріара).	6	2				4	6					6
Тема 14. Відчуження «мови закоханого» в сучасному світі (Р. Барт).	6	2				4	8	2				6
Разом за розділом 3.	12	4				8	14	2				12
Всього	90	32				58	90	8				82

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

Не передбачено навчальним планом

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види та зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денне	заочне
1.	Вивчення рекомендованої літератури (основної та додаткової)	30	50
2.	Виконання завдань, які пропонує викладач	28	32
	Разом	58	82

Види навчальної діяльності (змішане навчання)

Лекції					
	Класифікація	Попередня підготовка	Подача нової інформації	Тренування	Зворотній зв'язок
Розділ 1. Осмислюючи тіло та сексуальність					
Тема 1. Тема 1. Три основні підходи до інтерпретації статі (С.Ушакін): біологічний, структурний та символічний редукціонізми.	Вступна	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> Тексти; відеоконф е-ренція; пошук відповідей на питання. 	<ul style="list-style-type: none"> Питання для самоперевірки; Обговорення (чат, форум) Пошук відповідей на питання. 	<ul style="list-style-type: none"> Чат, форум, опитування аудіо-, відео- або текстові повідомлення з коментарем.
Тема 2. Основні віхи історія сексуальності: від первісного суспільства до сучасності.	Оглядова	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> Тексти; відеоконф е-ренція; пошук відповідей на питання. 	<ul style="list-style-type: none"> Питання для самоперевірки; Обговорення (чат, форум) Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> чат, форум, опитування аудіо-, відео- або текстові повідомлення з коментарем
Тема 3. Генітальна конституція модерна (Л. Іонін): фізіологія зумовлює	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> Тексти; відеоконф е-ренція пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> Питання для самоперевірки; Обговорення (чат, форум) Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> чат, форум, опитування аудіо-, відео- або текстові повідомлення з коментарем
Тема 4. Використання задовольень у Стародавній Греції (М.	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> Тексти; відеоконф е-ренція пошук відповідей 	<ul style="list-style-type: none"> Питання для самоперевірки; Обговорення (чат, 	<ul style="list-style-type: none"> чат, форум, опитування аудіо-, відео- або текстові

Фуко): що є історичного в сексуальності?			на питання	форум) •Пошук відповідей на питання	повідомлення з коментарем
Тема 5. Обмеження сексуальної свободи: цивілізація проти сексуальності (З. Фрейд, Т. Адорно, В. Райх, Г. Маркузе).	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> Тексти; відеоконференція пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> Питання для самоперевірки; Обговорення (чат, форум) Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> чат, форум, опитування аудіо-, відео- або текстові повідомлення з коментарем
Тема 6. Сексуальність та фашистський ірраціоналізм (В. Райх).	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> Тексти; відеоконференція пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> Питання для самоперевірки; Обговорення (чат, форум) Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> чат, форум, опитування аудіо-, відео- або текстові повідомлення з коментарем
Тема 7. Витоки репресивної цивілізації за Г. Маркузе	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> Тексти; відеоконференція пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> Питання для самоперевірки; Обговорення (чат, форум) Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> чат, форум, опитування аудіо-, відео- або текстові повідомлення з коментарем
Розділ 2. Тіло, гендер та сексуальність у сучасному суспільстві.					
Тема 8. Трансформації маскуліності (О. Омельченко).	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> Тексти; відеоконференція пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> Питання для самоперевірки; Обговорення (чат, форум) Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> чат, форум, опитування аудіо-, відео- або текстові повідомлення з коментарем
Тема 9. «Дівочі бійки» як вторгнення до простору «чоловічого насилля» (Н. Нартова). Тема 10. Лесбійське тіло в лесбійському дискурсі: прийоми та наслідки	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> Тексти; відеоконференція пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> Питання для самоперевірки; Обговорення (чат, форум) Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> чат, форум, опитування аудіо-, відео- або текстові повідомлення з коментарем

інтеграції до соціального порядку (Н. Нартова).					
Тема 11. Конструювання «тіла ембріону» та тіла «вагітної жінки»: основні агенти, стратегії, політики (О. Бреднікова).	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> • Тексти; • відеоконф е-ренція • пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> • Питання для самоперев ірки; • Обговорення (чат, форум) • Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> • чат, форум, опитування аудіо-, відео- або текстові повідомлення з коментарем
Тема 12. Дискусія навколо ляльки «Барбі»: аргументи «за» та «проти» (Ю. Гусева).	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> • Тексти; • відеоконф е-ренція • пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> • Питання для самоперев ірки; • Обговорення (чат, форум) • Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> • чат, форум, опитування аудіо-, відео- або текстові повідомлення з коментарем
Розділ 3. (Пост)сучасні дослідження тіла та сексуальності					
Тема 13. Сучасний світ та зворотність смерті (Ж. Бодріара)	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> • Тексти; • відеоконф е-ренція • пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> • Питання для самоперев ірки; • Обговорення (чат, форум) • Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> • чат, форум, опитування аудіо-, відео- або текстові повідомлення з коментарем
Тема 14. Відчуження «мови закоханого» в сучасному світі (Р. Барт).	Підсумкова	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> • Тексти; • відеоконф е-ренція • пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> • Питання для самоперев ірки; • Обговорення (чат, форум) • Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> • чат, форум, опитування аудіо-, відео- або текстові повідомлення з коментарем

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом.

7. Методи навчання

Лекція з елементами семінару.

8. Методи контролю

Залікова робота, передбачена навчальним планом, яка містить у собі два запитання.

Питання до заліку

1. Три основні підходи до інтерпретації статі: біологічний, структурний та символічний редукціонізми.
2. Дискусія навколо ляльки «Барбі»: аргументи «за» та «проти».
3. Основні віхи історія сексуальності.
4. Конструювання «тіла ембріону» та тіла «вагітної жінки»: агенти, стратегії, політики.
5. Сім тез Л. Юніна щодо сексуальності: біологічний редукціонізм чи реабілітація біологічного?
6. «Виробництво» лесбійського тіла в лесбійському дискурсі: прийоми та наслідки інтеграції до існуючого соціального порядку.
7. Основні види легітимації застосування жінками фізичного насильства в сучасному суспільстві.
8. Садизм та мазохізм у психоаналітичному та соціологічному вимірі.
9. Жан Бодрійяр про тілесність у суспільстві споживання.
10. Сексуальність у первісному суспільстві: втрачений рай?
11. Обмеження сексуальної свободи: платня за блага цивілізації? (З. Фрейд, Г. Маркузе, В. Райх та інші).
12. «Битва за штани» (І. Кон): особливості конструювання чоловічої тілесності.
13. Сексуальна економіка як окрема дисципліна: основні положення (за роботою В. Райха «Функція оргазму»).
14. Орфей та Нарцис як праобрази нерепресованих стосунків зі світом (за Г. Маркузе)
15. «Культурна географія» чоловічих тіл у сучасному суспільстві.
16. Онтогенез репресованої особистості за Г. Маркузе.
17. Витоки репресивної цивілізації за Г. Маркузе.
18. Попередження неврозів та проблема культури за В. Райхом.
19. Лялька як соціокультурний феномен.
20. «Дівочі бійки» як вторгнення до простору «чоловічого насильства».

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Залікова робота	Сума
Розділ 1	Розділ 2	Розділ 3	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання		
T1-T7	T8-T12	T13-T14	-	-	100	100

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Критерії оцінювання залікової роботи

100-90	балів отримують студенти, які у заліковій роботі продемонстрували ґрунтовні знання у відповіді на запитання білету; творчий підхід до розкриття теми, з відсилками як до джерел обов'язкової, так і до джерел додаткової літератури; вміння актуалізувати науковий пошук та аргументувати свою думку; навички написання якісного, структурованого академічного тексту.
89-80	балів отримують студенти, які повністю відповіли на запитання залікового білету, але їхній відповіді бракує творчого підходу, трансґресії за межі викладеного в лекціях матеріалу; бракує апеляцій до джерел додаткової літератури; у тексті присутня чітка аргументація, логіка викладу, структура, проте можуть мати місце деякі фактологічні помилки тощо.
79-70	балів отримують студенти, які частково відповіли на запитання залікового білету, використавши знання, отримані лише на лекційних заняттях, в роботі бракує творчого (пере)осмислення цих знань, не проблематизуються питання, а дається заздалегідь заготовлена відповідь; текст в цілому структурований, якісний, з невеликою кількістю помилок.
69-60	балів отримують студенти, які неповністю відповіли на запитання залікового білету (деякі суттєві аспекти теми залишилися не розкритими); відповідь, у якій студент використовує знання, отримане на лекціях, структурована, логічна, але не аргументована; робота має лексичні, стилістичні, фактологічні помилки, яких не надто багато.
59-50	балів отримують студенти, які неповністю відповіли на запитання залікового білету, обмежившись викладом основних положень теми; текст, як правило, містить помилки як у знанні матеріалу, так і лексичні, стилістичні, граматичні тощо; відсутня аргументація викладених положень; текст погано структурований, його частини слабко зв'язані одна з одною.
49-0	балів отримують студенти, у роботі яких є спроба відповіді на поставленні питання, яка виглядає поверхневою; текст не структурований, відсутня чітка логіка викладу матеріалу та його аргументація; мають місце помилки як у знанні матеріалу, так і мовні, яких доволі багато.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна

1. AdMarginem'93 Ежегодник Лаборатории постклассических исследований ИФ РАН. М.,1994.
2. Аберкромби Н., Хилл С., Тернер Б.С. Социологический словарь / пер. с англ. Киев, 1997.
3. Арьес Ф. Человек перед лицом смерти / пер. с франц. Москва., 1992.
4. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть. Москва, 2000.
5. Бодрийяр Ж. Система вещей / Пер. на русский язык и вступительная статья: С. Н. Зенкин. Москва, 1995, 2001.
6. Бодрийяр Ж. Соблазн / Пер. с фр. Москва, 2000.
7. Большой толковый социологический словарь (Collins). Том 1, 2. М. 1999.
8. Газнюк Л. М. Модифікації тілесності в соціокультурній реальності. Автореферат дисертації на здобуття... кандидата філос. наук ... Харків, 1993.
9. Григорьев С. И. Основы неклассической социологии: Новые тенденции развития культуры социологического мышления. Москва, 2000.
10. Жеребкина И. Страсть. Женское тело и женская сексуальность в России. Москва, 2001.
11. Збигнев Лев-Старович. Секс в культурах мира. Москва, 1991.
12. Залкинд А.Б. Революция и молодежь // Материалы для чтения. Мастеркласс «Постмодерн: новая магическая эпоха 2: трансформация гендера. Харьков, 2002.
13. За здоровый быт. Сборник лекций. Ленинград, 1968.
14. Коэльо П. Вероника решает умереть / пер. с португальского. Киев, 2002.
15. Ионин Л.Г. Генитальная конституция модерна // Постмодерн: новая магическая эпоха 2: трансформация гендера. Сб. статей. Под ред. Л.Г. Ионина. Харьков, 2003.

16. История сексуальных ритуалов // Материалы для чтения. Мастер-класс «Постмодерн: новая магическая эпоха 2: трансформация гендера. Харьков, 2002.
17. Минюшев Ф. Социальная антропология (курс лекций). Москва, 1997.
18. Постмодерн: новая магическая эпоха. Сб. статей / Под ред. Л. Г. Ионина. Харьков, 2002.
19. Социология на пороге XXI века: основные направления исследований / под редакцией С. Григорьева и Ж. КоэненХуттера. Москва, 1999.
20. Сорока Ю.Г. Возвращение героя в постсоветском кинематографе как факт восприятия социальной реальности // Социология: теория, методы, маркетинг. 2003. № 3. С. 175-182.
21. Сорока Ю. Г. Женщина у Окуджавы (женщина в мужском восприятии) // Постмодерн: новая магическая эпоха 2: трансформация гендера. Сб. статей / под ред. Л.Г. Ионина. Харьков, 2003.
22. Суицидология: Прошлое и настоящее: Проблема самоубийства в трудах философов, социологов, психотерапевтов и в художественных текстах. Москва, 2001.
23. Танчер В. Социология интимности: секс, эротика и любовь в постмодерной деконструкции // Социология: теория. Методы, маркетинг. 2001. №4. С. 89.
24. Фуко М. Археология знания. Киев, 1996.
25. Фуко М. Забота о себе. Киев, 1998.
26. Фуко М. Рождение клиники в классическую эпоху. Санкт-Петербург, 1997.
27. Фуко М. Надзирать и наказывать. Москва, 1999.
28. Фуко М. Воля к истине. Москва, 1996.
29. Холл Келвин С., Линдсей Г. Теории личности / Пер. с англ. Москва, 1999.
30. Чугунов В.В. Система сексологии: В 4 т. Т. 1: Отечественная сексология в XIX-XX веках. Харьков, 1995.
31. Элиас Н. О процессе цивилизации. Социогенетические и психогенетические исследования. Т. 1. Изменения в поведении высшего слоя мирян в странах запада. Москва, Санкт-Петербург, 2001.
32. Bull S. More than a case of mistaken identity: Adult entertainment and the making of early sexology. *History of the Human Sciences*. 2021;34(1):10-39. <https://doi.org/10.1177%2F0952695120903954>
33. Giami A. History of Sexology and Theories of Sexuality: An Introduction. In: Giami A., Levinson S. (eds) *Histories of Sexology. Global Queer Politics*. Palgrave Macmillan, Cham. 2021. https://doi.org/10.1007/978-3-030-65813-7_1
34. Levinson S. Sexology and Sciences of Sex as an Observatory for Political Histories of Science. In: Giami A., Levinson S. (eds) *Histories of*

- Sexology. Global Queer Politics. Palgrave Macmillan, Cham. 2021.
https://doi.org/10.1007/978-3-030-65813-7_19
35. Leng K, Sutton K. Histories of sexology today: Reimagining the boundaries of scientia sexualis. *History of the Human Sciences*. 2021; 34(1):3-9.
<https://doi.org/10.1177%2F0952695120927172>
36. Rumson L. "Kink in the Time of Sexology: An Interdisciplinary Approach to "Abnormal Sexuality" in Victorian Culture", Hart, K.-P.R. and Cutler-Broyles, T. (Ed.) *Kink and Everyday Life (Emerald Interdisciplinary Connexions)*, Emerald Publishing Limited, Bingley, 2021. pp. 67-83. <https://doi.org/10.1108/978-1-83982-918-520211014>

Допоміжна

1. Бурлачук В. Ф. Образы тела и стратегии власти // Методология, теория та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: збірник наукових праць. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2004. С. 37-40.
2. Волков В. В., Хархордин О. Теория практик. Санкт-Петербург: Изд-во Европейского университета в Санкт-Петербурге. 298 с. (Серия «Прагматический поворот»).
3. Гидденс Э. Социология / при участии Карен Бердсолл; пер. с англ.: А. В. Берков и др.. Изд. 2-е, перераб. и доп. Москва: Едиториал УРСС, 2005. 629 с.
4. Гофман И. Стигма: Заметки об управлении испорченной идентичностью. Часть 1. Стигма и социальная идентичность. Часть 2. Контроль над информацией и социальная идентичность (главы 3-6) / пер. с англ. М. С. Добряковой. URL: http://www.hse.ru/data/2011/11/15/1272895702/Goffman_stigma.pdf
5. Мид Дж. Г. Я и организм; Я и субъективное; «I» и «me»; «I» и «me» как фазы человеческого Я (фрагменты из книги «Разум, Я и общество») / пер. В. Г. Николаева // Социальные и гуманитарные науки. Серия 11. Социология. 1997. № 4. С. 162-195.
6. Мосс М. Общества. Обмен. Личность. Труды по социальной антропологии / сост., пер. с фр., предисловие, вступ. статья, комментарии А. Б. Гофмана. Москва : КДУ, 2011. 416 с.
7. Ритцер Дж. Современные социологические теории / Дж. Ритцер. Санкт-Петербург, 2002.
8. Ярская-Смирнова О. Социокультурный анализ нетипичности. Саратов: СГТУ, 1997. 272 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Французький інформаційний портал з гуманітарних наук:
<https://www.cairn.info/>

2. Лекції Стенфордського курсу професора Роберта Сапольські «Біологія людської поведінки»: <https://tjournal.ru/science/84155-vse-25-lekciystenfordskogo-kursa-professora-roberta-sapolski-biologiya-povedeniya-cheloveka>

3. Незалежний культурологічний часопис «І»: <http://www.ji.lviv.ua/n33texts/33-zmist.htm>

Дистанційна освіта

Дистанційне викладання курсу «Тіло та сексуальність у світі, що змінюється» здійснюється за рахунок використання платформ Google meet, Google classroom та месенжеру Telegram. Контроль відповідей на завдання до заліку здійснюється за рахунок відео фіксації та отримання скан-копій робіт студентів з їхніми підписами.

Навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни доступний на Google disk за посиланням:

<https://drive.google.com/drive/folders/1GjsFZ1Eeg5cavtJKH7SHUv3eDO7JOhvK?usp=sharing>

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗА ТЕМАМИ ЛЕКЦІЙ

Лекція 1. Основні підходи до інтерпретації статі (С.Ушакін): біологічний, та структурний редукціонізми.

1. У чому полягають основні ідеї біологічного редукціонізму?
2. Які концепції є ключовими для розуміння процесу статевої ідентифікації в психоаналізі?
3. Які концепції є ключовими для розуміння статі в рамках структурного редукціонізму?
4. Як структурний функціоналізм пояснює процес статевої ідентифікації індивіда?
5. З точки зору С. де Бовуар, чим є процес засвоєння статевої ролі?

Лекція 2. Основні підходи до інтерпретації статі (С.Ушакін): символічний редукціонізм

1. Які концепції є ключовими для розуміння статі в рамках символічного редукціонізму?
2. За допомогою яких чотирьох дискурсів, згідно з М. Фуко, був встановлений взаємозв'язок між поняттями «стать», «особистість», «сексуальність»?

Лекція 3. Основні віхи історія сексуальності: від первісного суспільства до епохи Відродження

1. Яким було ставлення до сексуальності в Стародавній Греції?
2. У чому полягала деєротизація людського життя в Середні віки?
3. Що змінилося у ставленні до сексуальності в епоху Відродження?

Лекція 4. Основні віхи історія сексуальності: від первісного суспільства до сучасності

1. Якими були основні результати наукового досягнення сексуальності в Новий час?
2. У чому полягали основні ідеї сексуальної революції?

Лекція 5. Природа, суспільство, сексуальність

1. Які сім тез щодо сексуальності висуває Л. Іонін? Чи згодні Ви з ним?

Лекція 6. Генітальна конституція модерна (Л. Іонін): фізіологія зумовлює соціальність?

1. Чим відрізняється традиційне та модерне суспільство? Які їхні ознаки?
2. Як, з точки зору Л. Іоніна, розрізнення традиційного та модерного суспільства пов'язане з жіночою та чоловічою сексуальністю? Які аргументи «за» та «проти» цієї концепції Ви можете навести?

Тема 7. Використання задоволень у Стародавній Греції (М. Фуко): що є історичного в сексуальності?

1. Що включав у себе «проект історії сексуальності» М. Фуко?
2. Як формулює мету свого дослідження М. Фуко у «Вступі до використання задоволень»?
3. До аналізу яких джерел звертається М. Фуко у «Вступі до використання задоволень»?
4. Які історичні форми проблематизації сексуальності виокремлює М. Фуко?
5. Як М. Фуко розуміє мораль? Що таке моральна поведінка? Моральний кодекс?
6. Які способи конституювання себе як морального суб'єкта виокремлює М. Фуко? Розкрийте його приклад зі «способами бути вірним».

Лекція 8. Обмеження сексуального свободи: цивілізація проти сексуальності (З. Фрейд, Т. Адорно, В. Райх, Г. Маркузе)

1. У чому полягають основні ідеї роботи «Невдоволення культурою» З. Фрейда?
2. В. Райх запропонував нову дисципліну «Сексуальну економіку». Які її основні положення?
3. Які основні аспекти критики В. Райхом ідей З. Фрейда?
4. У чому полягають джерела невротичної пандемії за В. Райхом?
5. Що має на увазі під соціальними витоками витіснення сексуальності В. Райх?

Лекція 9. Сексуальність та фашистський ірраціоналізм (В. Райх)

1. Яка структура характеру сучасної людини за В. Райхом?
2. Як пов'язані витіснена сексуальність та фашистський ірраціоналізм?
3. Які засадничі ідеї фашизму мали найбільший вплив на маси?

Лекція 10. Витоки репресивної цивілізації за Г. Маркузе

1. Що таке онтогенез репресованої особистості?
2. Що таке філогенез репресованої особистості?
3. Що таке «додаткова репресія» та «принцип виробництва»?
4. Як Ви думаєте, чи можна досягти повного звільнення сексуальності та зберегти суспільний порядок?

Лекція 11. Трансформації маскулінності (О. Омельченко)

1. Які ідеологічні опозиції, які працювали на захист «правильної» чоловічої тілесності, наводить І. Кон у статті «Бита за штани»?
2. Які базові типи чоловічої тілесності виокремлює А. Франк?
3. М. Бахтін виокремлював «класичне тіло» та «гротескне тіло». Чим вони відрізняються?
4. Які основні типи маскулінності існують в сучасному суспільстві?

Тема 12. Лесбійське тіло в лесбійському дискурсі

1. Що має на увазі Ж. Бодрійяр, коли говорить, що «тіло стало об'єктом спасіння»?
2. З чим, на думку М. Фуко, пов'язано здійснення влади в сучасних суспільствах?
3. За допомогою яких маркерів, кодів, стратегій дискурсивно виробляється лесбійське тіло?
4. Яким чином лесбійське тіло вбудовується в існуючий соціальний порядок?

Тема 13. Конструювання «тіла ембріону» та тіла «вагітної жінки»: основні агенти, стратегії, політики (О. Бреднікова)

1. Які існують підходи до розуміння того, коли «починається людина»? Розкрийте їх.
2. У чому полягають три основні стратегії виробництва суб'єктності ембріону в просторі сім'ї?
3. Чим відрізняються медичне та психологічне конструювання тіла вагітної жінки?

Лекція 14. Дискусія навколо ляльки «Барбі»: аргументи «за» та «проти» (Ю. Гусева)

1. Чи сприяє краса Барбі розвитку комплексів та «синдрому Барбі» у дівчат? Наведіть аргументи «за» та «проти».

2. Чи сприяє Барбі формуванню у жінки споживацького стилю життя? Наведіть аргументи «за» та «проти».
3. Чи призводить гіперсексуальність Барбі до розвитку ранньої сексуальності у жінок? Наведіть аргументи «за» та «проти».
4. Чи готує Барбі дівчинку до ролі матері? Наведіть аргументи «за» та «проти».

Лекція 15. Сучасний світ та зворотність смерті (Ж. Бодрійяра)

1. Які моделі тіла виокремлює Ж. Бодрійяр?
2. Що таке «зворотність смерті» за Ж. Бодрійяром?
3. Що таке «зваба» за Ж. Бодрійяром?

Лекція 16. Відчуження «мови закоханого» в сучасному світі (Р. Барт).

1. Що таке «фігура» та «дискурс»?
2. Що таке «образ»? Яка функція образу в книзі Р. Барта?

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни
«Тіло та сексуальність у світі, що змінюється»

Дію робочої програми продовжено: на 20____/20____ н. р.

Заступник декана _____ факультету з навчальної роботи

(підпис)

(прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 20__ р.

Голова науково-методичної комісії _____ факультету

(підпис)

(прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 20__ р.